

KS. PIOTR PETRYK

ŚWIĘCENIA DIAKONÓW

Kongregacja Kultu Bożego na mocy dekretu *Ritus ordinationum* z dnia 29 VI 1989 r. opublikowała drugie wydanie typiczne części Pontyfikatu rzymskiego *De ordinatione Episcopi, presbyterorum et diaconorum*¹ Podstawową różnicą, łatwą do zauważenia, jest tytuł księgi. Zamiast układu wstępującego przyjęto układ zstępujący, który święcenia diakonów umieszcza na trzecim miejscu. Ten układ został zaczerpnięty z pontyfikatu włoskiego i francuskiego, które ukazały się po pierwszym wydaniu typicznym²

W Konstytucji apostoelskiej Pawła VI *Odnowa Pontyfikatu Rzymskiego*, która promulgowała odnowione obrzędy święceń, znajduje się stwierdzenie, iż „w obrzędach święceń diakonów konieczne były tylko niewielkie zmiany, a to z racji wydania nowych przepisów dotyczących diakonatu jako odrębnego i stałego stopnia hierarchicznego w Kościele łacińskim, jak też w celu zapewnienia większej prostoty i przejrzystości tekstów”³

Ks. dr Piotr PETRYK – wykładowca w Wyższym Seminarium Duchownym w Lublinie, proboszcz w Jawidzu; adres do korespondencji: Jawidz 155, 21-077 Spiczyn; tel. (0-prefiks-81) 75771-75; e-mail: p.petryk@kuria.lublin.pl.

¹ *Pontyfikat Rzymski. Odnowiony zgodnie z postanowieniem Świętego Soboru Powszechnego Watykańskiego II wydany z upoważnienia papieża Pawła VI poprawiony staraniem papieża Jana Pawła II. Obrzędy święceń biskupa, prezbiterów i diakonów*. Wydanie drugie wzorcowe. Katowice 1999.

² F. T r a n V a n K h a. *L'edizione tipica italiana e francese del „De ordinatione” (1968) e la seconda edizione tipica latina (1990)*. „Rivista liturgica” 78:1991 s. 424.

³ *Pontyfikat Rzymski z 1999 r.* s. 10.

I. GENEZA DIAKONATU

Termin grecki *diákonos*, pochodzący od źródłosłowa *diókein*, oznacza iść w ślady kogoś, służyć. Zawierał on ideę niemal każdego służenia komuś czy czemuś. Termin ten bardzo często i w różnych kontekstach spotykamy na kartach Biblii. W ten sposób określa Jezus swoje posłanie: „Syn człowieczy nie przyszedł, aby mu służyli, lecz aby służyć (*allá diakonēsai*) i dać swoje życie na okup za wielu” (por. Mt 20, 28; Mk 10, 42-45).

Posługiwaniem – *hē diakonía* – nazywa się również sprawowanie posłannictwa apostołów Piotra (Dz 1, 17.25) i Pawła (2 Kor 4, 1.11). Jest to także świadectwo o Zmartwychwstaniu (Dz 1, 21; 2, 32; 3, 15; 13, 31), posługiwanie Duchowi Świętemu (2 Kor 3, 6), Ewangelii (Ef 3, 7; Kol 1, 23), służba jednoczenia z Chrystusem (2 Kor 5, 18). Można powiedzieć, że jest to pojęcie pierwotne dla wszelkiej posługi spełnianej w Kościele⁴ Stwierdzamy zatem, że wszystkie trzy stopnie sakramentu święceń wyłoniły się z tej ogólnej idei posługiwania, którą określano terminem *diakonía*. Diakonia eklezjalna, przenikająca cały Kościół, znalazła swoje praktyczne ucieleśnienie w specjalnym urzędzie diakona. Wymienienie diakonów w Liście do Filipian (1, 1) wskazuje, że choć nie stanowią oni szczybla kapłaństwa, należą do hierarchii i stawiano im wymagania zbliżone do prezbiterów-episkopów.

Pierwotne obowiązki diakonów, wbrew pozorom, nie są łatwe do jednoznacznego określenia. Według przekazu Łukasza Dwunastu zarezerwowało sobie posługę słowa (*diakonía tou lógu*), zlecając Siedmiu obsługiwanie stołów (*diakoneín trapézais*). Jednakże opisując działalność dwu przedstawicieli tego grona: Szczepana (Dz 6, 8-8, 2) i Filipa (Dz 8, 4-13.26-40; 21, 8), Łukasz mówi o ich pełnym wiary i Ducha Świętego głoszeniu słowa Bożego.

Szukając wyjaśnienia tego zagadnienia, niektórzy autorzy rozróżniają dwie tradycje, z których wywodzi się natura posługi diakona. Kościół odłączał się od Synagogi, a podejmowane przezeń inicjatywy o charakterze charytatywnym domagały się nowych rozwiązań. W ten sposób dochodzi do utworzenia instytucji Siedmiu (Dz 6, 1-7), której powstanie można uznać za drugi etap organizacji Kościoła pierwotnego. O ile wybór dwunastu Apostołów był dziełem Jezusa (Dz 1, 2), przy wyborze diakonów Apostołowie zwołują wszyst-

⁴ Por. J. B u x a k o w s k i. *Podstawy teologiczne posłannictwa diakona, prezbitera i biskupa*. W: *Program duszpasterski na rok 1994/95. Ewangelizacja w tajemnicy i misji Kościoła*. Red. E. Szczotok, A. Liskowacka. Katowice 1994 s. 96.

kich uczniów (Dz 6, 2), którzy ze swego grona mają wybrać siedmiu mężów cieszących się dobrą sławą, pełnych ducha i mądrości (Dz 6, 3)⁵ Apostołowie po modlitwie wkładają na nich ręce (Dz 6, 6) i zlecają im zadanie posługiwania diakonalnego (Dz 6, 3). Do obowiązków Siedmiu należy przede wszystkim posługa w podejmowaniu przez Kościół akcji miłosierdzia (Dz 6, 3). Wszystkie imiona zapisane w Dz 6, 1-7: Szczepan, Filip, Prochor, Nikanor, Tymon, Parmenas i Mikołaj wskazują na ich greckie pochodzenie. Cz. Bartnik jest zdania, że siedmiu wybranych hellenistów to nie pierwociny istnienia diakonatu, lecz weszli oni już w funkcję wypełnianą przez Żydów, którzy zanieśli hellenistów przy codziennym rozdawaniu jałmużny. Włożenie rąk na siedmiu mężów było zatem rozszerzeniem instytucji diakonatu na hellenistyczne kręgi kościelne. Diakoniat był znany w Jerozolimie dużo wcześniej i obejmował oprócz posługi charytatywnej także wiele innych: prowadzenie dysput z Żydami, ewangelizację, głoszenie kerygmatu, udzielanie chrztu (Dz 6, 4-14; 8, 5-13.26-40). Dokładny czas i sposób ustanowienia diakonatu jerozolimskiego nie jest znany. Diakoniat helleński miał natomiast węższy zakres i ograniczał się do działalności charytatywnej. Z czasem ta wersja diakonatu złączyła się z wcześniejszą, jerozolimską, i w ten sposób ukształtowała się natura tego stopnia sakramentu święceń w pierwotnym Kościele⁶

Należy zauważyć, że w 1 Tm 3, 11 znajduje się pewna aluzja do kobiet – diakonis. Jedną z nich, imieniem Febe, wspomniana w Liście do Rzymian (16, 1), spełnia swoją posługę w Kenchrach. Świadectwa późniejsze przypisują tym kobietom obowiązki pouczania o prawdach wiary innych kobiet, asystowanie przy obrzędach chrztu oraz odwiedzanie chorych⁷

---

⁵ W niektórych częściach Kościoła uważano liczbę siedem za bardzo znaczącą. Synod w Neocezarei (ok. 315 r.) stwierdził, że „zgodnie z pierwotną zasadą diakonów winno być siedmiu, nawet jeżeli miasto jest bardzo duże. Będziesz o tym przekonany z księgi *Dziejów Apostolskich*” (kan. 15). Jednakże ta praktyka nie znalazła powszechnej akceptacji. Celem uzgodnienia istniejącej praktyki z kanonami kościelnymi dokonano rozróżnienia między posługą Siedmiu z *Dziejów Apostolskich* a posługą diakonów Kościoła. W VII wieku w Konstantynopolu przy Hagia Sophia było stu diakonów. Por. H. P a p r o c k i. *Diakoniat w świetle świadectw Kościołów Wschodnich*. „Vox Patrum” 9:1989 z. 17 s. 692-693.

⁶ Por. Cz. B a r t n i k. *Kościół Jezusa Chrystusa*. Lublin 1982 s. 1982; K. R o m a n i u k. *Sakramentologia biblijna*. Warszawa 1991 s. 173.

⁷ R o m a n i u k. *Sakramentologia biblijna* s. 173.

II. NATURA DIAKONATU

Św. Hipolit stwierdza, że „wyświęcając diakona biskup włoży nań ręce podobnie jak przy innych święceniach, ale tylko sam. Dlatego zaś powiadam: sam, ponieważ diakona wyświęca się nie do kapłaństwa, lecz do posługiwania biskupowi, by wykonywał jedynie jego polecenia. Nie bierze on udziału w radzie kleru, tylko pełni funkcje administracyjne. Nie otrzymuje też Ducha, w którym uczestniczą wszyscy członkowie kolegium prezbiterium, lecz tylko czyni to, co mu mocą swej władzy powierzył biskup. Stąd właśnie sam biskup wystarcza do wyświęcenia diakona”⁸

Późniejsze dokumenty ukazują diakona w tej właśnie roli. Sobór Watykański II stwierdza, że diakoni, współpracownicy biskupa, nie są kapłanami, lecz szafarzami uczestniczącymi w misji i łasce najwyższego posługiwania: „Na najniższym stopniu hierarchii stoją diakoni, na których nakłada się ręce nie dla kapłaństwa, lecz dla posługi. Umocnieni bowiem łaską sakramentalną, w posłudze liturgii, słowa i miłości służą Ludowi Bożemu w łączności z biskupem i jego kapłanami” (KK 29)⁹ W powyższym tekście, zaczerpniętym z soborowej Konstytucji dogmatycznej o Kościele, nie ma wyraźnej wzmianki o sakramentalności diakonatu, chociaż podkreśla się, że diakoni zostają umocnieni „łaską sakramentalną” Sobór unika także, tak wyraźnego jak u Hipolita, zespolenia diakonatu z posługiwaniem biskupa, lecz umieszcza ją bardziej w kontekście misji Kościoła: „w posłudze liturgii, słowa i miłości służą Ludowi Bożemu w łączności z biskupem i jego kapłanami” (KK 29).

Papież Paweł VI poszedł jeszcze dalej w wyjaśnianiu natury tego stopnia sakramentu święceń, przywracając diakonat permanentny. Mężczyzna, który otrzymuje święcenia diakonatu, otrzymuje niezniszczalne znamię – charakter oraz szczególną łaskę, i tak ubogacony może poświęcić się na stałe tajemnicom Chrystusa i Kościoła¹⁰ Zostaje upodobniony do Chrystusa, który stał się „diakonem” tzn. sługą, wszystkich (KKK 1570)¹¹

Mówiąc o naturze diakonatu, trzeba stwierdzić, że diakoni są ustanawiani do posługiwania, czyli do współpracy w posłuszeństwie z biskupem. Współdziałanie to ma aspekt liturgiczny, charytatywny, wychowawczy Diakon wykonuje typową dla siebie służbę we wspólnocie Kościoła jako fakt obiek-

⁸ Por. Św. H i p o l i t. *Traditio apostolica* 8.

⁹ Pontyfikat Rzymski z 1999 r. Wprowadzenie ogólne nr 4.

¹⁰ P a w e ł VI. *Sacrum Diaconatus Ordinem* (Wstęp).

¹¹ Pontyfikat Rzymski z 1999. Wprowadzenie ogólne nr 6.

tywny i stały, poprzez który daje świadectwo Chrystusowi Słudze¹² Sakrament święceń w szczególny sposób wiąże diakonów z biskupem, co zaznaczone jest w obrzędzie święceń w ten sposób, iż tylko biskup wkłada na nich ręce (KKK 1569).

III. POSŁUGI SPEŁNIANE PRZEZ DIAKONA

Kształt posługi diakona na przestrzeni dziejów Kościoła, jak już zaznaczono, ulegał przemianie. W celu odnowienia posługi diakona, nad którą intensywnie dyskutowano z racji przywrócenia diakonatu stałego, poddano analizie przede wszystkim diakonat w Kościele pierwszych wieków. Jednakże zauważano, że na przestrzeni wieków konkretny kształt tej funkcji w Kościele był uwarunkowany wymogami historycznymi, zdecydowano więc, że przy odnawianiu tego urzędu kościelnego nie należy ograniczać się do modelu obowiązującego w Kościele pierwotnym, lecz trzeba przejmować te inspiracje, które najbardziej odpowiadałyby zapotrzebowaniom konkretnego czasu i miejsca¹³

U Tertuliana diakon ma udział w sakramencie święceń. Diakonom tegoż samego sakramentu („*diaconis eiusdem sacramenti*”) nie wolno powtórnie zawierać małżeństwa. Diakoni mają prawa do udzielania chrztu z upoważnienia biskupa w następnej kolejności po prezbiterach¹⁴

Orygenes dodaje, że diakoni zajmują niższy stopień w hierarchii, nie zasiadają razem z biskupami i prezbiterami, sprawują natomiast pieczę nad majątkiem kościelnym¹⁵

Konstytucje Apostolskie podają, że diakon jest okiem, uchem i ustami biskupa, sercem i duszą. Powinien być zawsze obok biskupa, jak Chrystus obok Ojca. Tak jak Syn jest aniołem i prorokiem Ojca, tak diakon jest aniołem i prorokiem biskupa. Pod nieobecność biskupa i prezbiterów diakon miał władzę ekskomunikowania pełniących niższe stopnie kościelne: subdiakonów,

---

¹² Por. B. T e s t a. *Sakramenty Kościoła*. Poznań 1998 s. 327.

¹³ Por. K. R a h n e r. *Die Theologie der Erneuerung des Diakonates*. W: *Diaconia in Christo. Über die Erneuerung des Diakonates*. Red. K. Rahner, H. Vorgrimler. Freiburg–Basel–Wien 1962 s. 301.

¹⁴ Por. H. W ó j t o w i c z. *Terminologia kapłańska u Tertuliana*. „*Vox Patrum*” 13-14:1996 s. 85.

¹⁵ M. S z r a m. *Orygenes o kapłaństwie*. „*Vox Patrum*” 13-14:1996 s. 97

lektorów, śpiewaków i diakonis. Przyjmował także przybyszów, sprawdzał ich prawowierność oraz przedstawiał biskupowi kandydatów do chrztu¹⁶

Na Wschodzie w V wieku diakoni związani byli funkcjami administracyjno-charytatywnymi oraz liturgicznymi. W zakres pierwszych wchodziło: ogłaszanie decyzji biskupa, nawiedzanie chorych, opieka nad przybyszami, pomoc wdowom, sierotom, odwiedzanie domów ubogich i katechumenów. W związku z jego funkcjami charytatywnymi diakona nazywano „okiem Kościoła”¹⁷

Z upływem wieków rola diakona zacieśniła się do funkcji liturgicznych, które pozostały właściwie do naszych czasów bez większych zmian. Były one następujące: wygłaszanie litanii za katechumenów, modlitwy za opętanych, modlitwy za pokutujących. W dalszej kolejności diakon śpiewał modlitwę powszechną, w anaforze wzywał do uwagi i czytał dyptychy. Diakoni rozdawali Komunię świętą oraz dokonywali rozesłania wiernych¹⁸. Funkcje charytatywne w dużej mierze przejęły zakony żebrzące.

Szczególne osiągnięcie na polu wypracowywania roli diakona w czasach współczesnych ma dzieło (rezultat współpracy wielu teologów), które ukazało się pod redakcją Karla Rahnera i Herberta Vorgrimlera w 1962 r. we Fryburgu, noszące tytuł *Diaconia in Christo*¹⁹. Wpłynęło ono w zasadniczym stopniu na soborową myśl o diakonacie²⁰.

Zadania diakona, zgodnie z duchem nauczania soborowego, wypływają i są włączone w funkcje urzeczywistniania się całego Kościoła przez głoszenie słowa Bożego, sprawowanie liturgii i posługę miłości. Te funkcje ukonkretniają się i znajdują swoją specyfikę w parafii²¹.

Katechizm Kościoła Katolickiego wylicza następujące zadania diakona: asystowanie biskupowi i prezbiterom przy celebracji Boskich misterii, szczególnie Eucharystii, jej udzielanie, asystowanie przy zawieraniu małżeń-

¹⁶ P a p r o c k i. *Diakonat w świetle świadectw Kościołów wschodnich* s. 693-694.

¹⁷ *Testamentum Domini nostri Iesu Christi* – dokument zredagowany w Syrii w połowie V wieku, w Księdze I poświęca diakonom rozdziały 33-38. Za: P a p r o c k i. *Diakonat w świetle świadectw Kościołów wschodnich* s. 695.

¹⁸ Tamże s. 698. Rodzaje funkcji spełnianych przez diakonów przywołuje również Jan Paweł II w: *Wierzę w Kościół. Diakonat w służebnej i hierarchicznej komunii Kościoła*. Watykan 1996 s. 352.

¹⁹ *Diaconia in Christo*. Red. K. Rahner, H. Vorgrimler. Freiburg–Basel–Wien 1962.

²⁰ Por. A. A l t a n a. *Przywrócenie diakonatu i jego współczesny rozwój*. W: *Diakonat stały w Kościele współczesnym*. Red. M. Marczewski. Suwałki 1991 s. 26.

²¹ Por. R. K a m i ń s k i. *Duszpasterstwo w społeczeństwie pluralistycznym*. Lublin 1997 s. 57-79.

stwa i błogosławienie go, głoszenie Ewangelii, prowadzenie pogrzebu oraz różnorodne posługi miłości (KKK 1570).

IV PRZYWRÓCENIE DIAKONATU STAŁEGO

Dnia 18 VI 1967 r. w uroczystość św. Efrema Diakona papież Paweł VI wydał dokument o randze motu proprio, który kontynuował myśl soborową zawartą w 29 rozdziale Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium*.

Papież nadaje w niej konferencjom episkopatów prawo powoływania diakonatu jako „własnego” i „trwałego” stopnia kościelnej hierarchii i posługiwania. Decyzja taka musi być przedstawiona z prośbą o aprobatę Stolicy Apostolskiej. Prośba powinna zawierać powody i okoliczności, które dają nadzieję, że przywrócenie diakonatu permanentnego będzie prowadzić do dobrych skutków. Diakoniat permanentny może być udzielany zdatnym do tego młodzieńcom, dla których należy zachować w mocy obowiązek celibatu, lub też mężczyznom dojrzałym żyjącym w małżeństwie (nr 2). Nie może być udzielany przed ukończeniem 25 roku życia.

Mężczyzna żonaty może przyjąć święcenia diakonatu jedynie za zgodą żony i pod warunkiem, że dał długotrwałe świadectwo życia chrześcijańskiego. W przypadku żonatego kandydata do stałego diakonatu potrzebna jest pisemna zgoda żony kandydata na święcenia męża oraz jej jasna świadomość rozumienia posługi diakońskiej. W pontyfikale francuskim liturgia święceń zawiera pytanie kierowane do żony, gdy święcenia diakonatu otrzymuje żonaty mężczyzna. Treścią pytania jest wola akceptacji święceń męża i konsekwencji, które płyną z tego dla życia małżeńskiego i rodzinnego²²

Kandydaci na diakonów stałych powinni być przez przynajmniej trzy lata przygotowani w specjalnym Kolegium, gdzie mogliby zdobyć wiedzę i umiejętności potrzebne do wypełniania ich ministerium.

Do diakona należy: asystowanie biskupowi i prezbiterowi w czasie funkcji liturgicznych; udzielanie chrztu, troska o przechowywany Najświętszy Sakra-

---

„Madame, l’Eglise me demande d’ordonner diacre votre mari. Acceptez-vous ce que cette ordination va entrainer pour votre vie conjugale et familiale? – L’epouse repond: Oui, j’accepte” (cyt. za: F. T r a n V a n K h a. *L’edizione tipica italiana e francese del „De ordinatione” (1968) e la seconda edizione tipica latina (1990)*. „Rivista liturgica” 78:1991 s. 437).

ment i zanoszenie go umierającym i błogosławienie wiernych; asystowanie i błogosławienie małżeństwa; udzielanie sakramentaliów, przewodniczenie obrzędowi pogrzebu; przewodniczenie celebracji słowa Bożego, nauczanie wiernych przez homilię i katechezę; prowadzenie dzieł miłosierdzia, kierowanie oddalonymi społecznościami chrześcijan; wspomaganie apostołskości wiernych świeckich. Wszystkie te funkcje diakoni winni wypełniać w głębokiej jedności z biskupem i jego prezbiterium (nr 22-23).

Dokument papieski zaleca usilnie permanentną formację diakonów, zarówno duchową: przez rozważanie słowa Bożego, Eucharystię, sakrament pokuty, pobożność maryjną, odmawianie przynajmniej części brewiarza i okresowe rekolekcje, a także intelektualną: przez kontynuację studiów kościelnych, które uczynią bardziej skutecznym ich święte posługiwanie.

Papież troszczy się o utrzymanie materialne diakonów, mówiąc, że warunki utrzymania i ubezpieczeń społecznych winny być rozciągnięte również na diakonów (nr 19).

V LITURGIA ŚWIĘCEŃ

Liturgia święceń diakonatu w zasadniczym schemacie jest podobna do liturgii święceń biskupa i prezbiterów i składa się z następujących etapów:

a) po proklamacji Ewangelii: przedstawienie kandydatów i wybór przez biskupa;

b) po homilii: przyrzeczenie kandydatów, włożenie rąk w ręce biskupa, zaproszenie do modlitwy, litania, nałożenie rąk przez biskupa, modlitwa święceń, włożenie stuły i dalmatyki, podanie Ewangeliarza, pocałunek pokoju.

W obrzędach wyjaśniających można zauważyć brak równowagi między diakonią słowa a innymi funkcjami diakona: liturgiczną i charytatywną²³

1. *Materia i forma święceń*

Konstytucja apostolska *Odnowa Pontyfikatu Rzymskiego* stwierdza: „W święceń diakonów materia jest nałożenie rąk dokonywane w milcze-

²³ Por. B.N a d o l s k i. *Liturgika*. T. 3. Poznań 1992 s. 184.

niu przez biskupa na każdego z kandydatów przed modlitwą konsekracyjną. Formę zaś stanowią słowa modlitwy konsekracyjnej, której ten oto fragment jest istotny i dlatego wymagany do ważności aktu: Prosimy Cię, Panie, ześlij na nich Ducha Świętego, aby ich umocnił siedmiorakim darem Twojej łaski do wiernego pełnienia dzieła posługi²⁴

Ponieważ diakonat jest jeden, wypada, aby także przy sprawowaniu święceń nie było żadnej różnicy z racji stanu kandydatów. Zależnie od okoliczności można jednak dopuścić odrębny obrzęd dla kandydatów żonatych i nieżonatych” (RP 2, 183).

2. *Homilia*

Z Listu apostołskiego Pawła VI *Ad pascendum* zaczerpnięto myśli do alokucji przeznaczonej dla biskupa, który udziela święceń. Przypomina ona zadania diakona w posłudze słowa, ołtarza i miłości: Diakoni uświęceni przez włożenie rąk, które pochodzi od Apostołów, i ściśle związani z ołtarzem, będą pełnić dzieła miłosierdzia w imieniu biskupa lub proboszcza. W części, która jest skierowana do nieżonatych, podkreśla się znaczenie celibatu, będącego znakiem i podtrzymaniem pasterskiej miłości, a także szczególnym źródłem owocnego działania w świecie. Natomiast w słowach skierowanych do żonatych w szczególny sposób zaznacza się świadectwo wiary: „Bądźcie mocno utwierdzeni w wierze, nieskazitelni i nienaganni wobec Boga i ludzi, jak przystoi sługom Chrystusa i szafarzom Bożych misterii”

3. *Przyrzeczenia kandydatów*

Po homilii biskupa ma miejsce dialog, w którym kandydaci wyrażają publicznie swą wolę podjęcia służby w Kościele oraz wszystkich zobowiązań, jakie Kościół na nich nakłada. Pontyfikał z 1990 r. zawiera sześć pytań, które biskup zadaje mającym przyjąć święcenia. W stosunku do poprzedniego wydania typicznego zostały dodane dwa: pierwsze z nich dotyczy obowiązku podjęcia modlitwy liturgicznej, drugie zaś jest złożeniem deklaracji życia w celibacie. W kolejności wypowiedziania są to pytania czwarte i piąte.

---

²⁴ Pontyfikał Rzymski z 1999 r. s. 10.

Pierwsze pytanie dotyczy woli zostania diakonem – *vultus ad ministerium*: „Czy chcesz przez nałożenie moich rąk i dar Ducha Świętego zostać wyświęcony na służbę Kościołowi?”; drugie dotyczy pełnienia posługi diakona – *vultus munus diaconii*: „Czy chcesz pełnić posługę diakona w duchu pokornej miłości, aby pomagać prezbiterom i przyczyniać się do rozwoju chrześcijańskiego ludu?”; trzecie jest zobowiązaniem do przekazywania depozytu wiary – *vultus mysterium fidei*: „Czy chcesz, w myśl słów Apostoła, przechowywać tajemnicę wiary w czystym sumieniu oraz tę wiarę głosić słowem i czynem zgodnie z Ewangelią i tradycją Kościoła?”; szóste dotyczy duchowości diakona i obowiązku nawracania się – *vultus conversationem*: „Czy chcesz nieustannie kształtować swoje postępowanie na wzór Chrystusa, którego Ciało i Krew będziesz brać w dłonie przy ołtarzu?”

Claudio Magnoli w swym artykule zamieszczonym na łamach „Rivista liturgica” uważa za mało szczęśliwe złączenie przyrzeczenia celibatu oraz podjęcia ministerium diakonatu. W przypadku bowiem diakonów przygotowujących się do prezbiteratu powiązanie innych przyrzeczeń z decyzją celibatu jest oczywiste, natomiast w przypadku diakonów stałych okazuje się, że celibat nie jest ściśle związany ze stanem diakonatu. Jest zdania, że poprzedni sposób złożenia przysięgi celibatu wydawał się bardziej odpowiadający naturze diakonatu²⁵

Pontyfikał wprowadza obowiązek składania przyrzeczenia celibatu tych, którzy już wcześniej złożyli śluby zakonne, odwołując w ten sposób postanowienia kan. 1037 KPK²⁶

4. Modlitwa święceń

1968: *Oratio Consecrationis Diaconorum*²⁷

Adesto, quaesumus, omnipotens Deus,
honorum dator,
ordinum distributor officiorumque dispositor,
qui in te maneat innovas omnia,
et sempiterna providentia cuncta disponens;
per verbum virtutem sapientiamque tuam

1989: *Prex ordinationis Diaconorum*

Adesto, quaesumus, omnipotens Deus,
gratiarum dator,
ordinum distributor officiorumque dispositor,
qui in te maneat innovas omnia,
et sempiterna providentia cuncta disponens,
per verbum virtutem sapientiamque tuam

²⁵ Por. C. M a g n o l i. *Varianti rituali ed euchologiche nell' Editio altera dei Riti di Ordinatione*. „Rivista liturgica” 78:1991 s. 356-357.

²⁶ Pontyfikał Rzymski z 1999 r. nr 200A.

²⁷ Congregatio de Cultu Divino et Disciplina Sacramentorum. „Notitiae” 283:1990 s. 122-125.

Iesum Christum, Filium tuum, Dominum nostrum
singulis quibusque temporibus aptanda dispon-
sas.
Cuius corpus, Ecclesiam tuam,
caelestium gratiarum varietate distinctam
suorumque conexam distictione membrorum,
per legem totius mirabilem compagis unitam,
in augmentum templi tui crescere dilatarique
largiris.
sacris muneribus trinis gradibus ministeriorum
nomini tuo militare constituens,
electis ab initio Levi filiis,
qui ministerium tabernaculi sacri expletes,
hereditatem benedictionis aeternae
sorte perpetua possiderent.

[...]

In moribus eorum praecepta tua fulgeant
ut suae *castitatis* exemplo
imitationem sanctae plebis acquirant,
et, bonum conscientiae testimonium
praeferentes,
in Christo, firmi et stabiles perseverent,
quatenus, Filium tuum,
qui non venit ministrari sed ministrare
imitantes in terris,
cum ipso regnare mereantur in caelis.
*Per Dominum nostrum Iesum Christum, Filium
tuum*,
qui tecum vivit et regnat
in unitate Spiritus Sancti, Deus,
per omnia saecula saeculorum,
Amen.

Iesum Christum, Filium tuum, Dominum
nostrum
singulis quibusque temporibus aptanda dispon-
sas.
Cuius corpus, Ecclesiam tuam,
caelestium gratiarum varietate distinctam
suorumque conexam distictione membrorum,
compage mirabili per Spiritum Sanctum unitam,
in augmentum templi tui crescere dilatarique
largiris.
sacris muneribus trinis gradibus ministeriorum
nomini tuo *servire* constituens,
electis ab initio Levi filiis,
sicut iam ab initio Levi filios elegisti,
*ad prioris tabernaculis ministeriorum explen-
dum*.

[...]

In moribus eorum praecepta tua fulgeant
ut suae *conversationis* exemplo
imitationem sanctae plebis acquirant,
et, bonum conscientiae testimonium praeferen-
tes,
in Christo, firmi et stabiles perseverent,
quatenus, Filium tuum,
qui non venit ministrari sed ministrare
imitantes in terris,
cum ipso regnare mereantur in caelis.
Qui tecum vivit et regnat
in unitate Spiritus Sancti, Deus,
per omnia saecula saeculorum,
Amen.

Modlitwa święceń ma swoje źródło w *Libellii* z Werony (951 r.), Sakramentarzu Gelazjańskim starszym oraz w *Missale Francorum*²⁸ W Pontyfikale z 1968 r. w stosunku do wcześniejszego z 1962 r. poczyniono niewielkie zmiany. Jedna dotyczy podkreślenia roli Ducha Świętego przy wyborze diakonów przez Apostołów. Druga jest związana z ustaleniem (dotyczącym materii i formy święceń), które Pius XII zawarł w konstytucji *Sacramentum Ordinis*, usunięto mianowicie słowa: „Accipe Spiritum Sanctum, ad robur et ad resistendum diabolo, et tentationibus eius. In nomine Domini”²⁹ Trzecia zmiana dotyczy katalogu cnót diakona. W Pontyfikale z 1968 r. umieszczono ewange-

²⁸ Por. N a d o l s k i. *Liturgika*. T 3 s. 184.

²⁹ Pontyfał z 1962 r. s. 43.

liczne sformułowanie najpełniej ukazujące postawę diakona naśladowującego Chrystusa, który nie przyszedł, aby mu służyło, lecz aby służyć („qui non venit ministrari sed ministrare”). Usunięto wówczas również słowa mówiące o dalszej promocji diakonów w związku z wprowadzeniem diakonatu stałego: „dignisque successionibus de inferiori gradu per gratiam tuam capere potiora mereantur”

Formuła święceń wypowiedzana jest bez przerw i razem z nałożeniem rąk. W Pontyfikale 1962 r. modlitwa święceń była śpiewana, a słowa formuły sakramentalnej były recytowane z włożeniem jedynie prawej ręki przez biskupa³⁰, co było znakiem, iż nie udziela się diakonowi pełnej władzy. Obecnie nie przerywa się modlitwy święceń jakąkolwiek czynnością, jak to miało miejsce wcześniej, przed reformą przedsoborową, przez nałożenie ręki na głowę nowo święconych³¹. Włożenie prawej ręki dokonywano najpierw przed modlitwą, a od XII wieku przeniesiono je na czas modlitwy konsekracyjnej³².

W modlitwie święceń zauważmy kilka różnic między Pontyfikałami z 1968 i 1990 r. Podobnie jak w przypadku święceń biskupa i prezbitera nosi ona nazwę *Prex ordinationis diaconorum* w miejsce dotychczasowego *Oratio cosecrationis diaconorum*.

Początek modlitwy święceń jest w obu Pontyfikałach identyczny. W liturgii przedsoborowej modlitwa ta rozpoczynała się dialogiem prefacyjnym „Dominus vobiscum” itd. oraz wstępu charakterystycznego dla każdej prefacji: „Vere dignum et iustum est, aequum et salutare, nos tibi semper et ubique gratias agere, Domine sancte Pater, omnipotens aeternae Deus Honorum Dator”³³. Ten wstęp został zastąpiony formułą eucharystyczną „Adesto, quaesumus, omnipotens Deus honorum dator”³⁴.

Jednakże Pontyfikał z 1990 r. określa Boga mianem „gratiarum dator” w miejsce wcześniejszego „honorum dator”, co podkreśla, że powołanie do stanu diakonatu jest łaską, która zaprasza do służby, nie zaś przywilejów.

Następna zmiana dotyczy podkreślenia jednoczącej więzi, której źródłem jest Duch Święty, w miejscu, gdzie wcześniej była mowa o mocy prawa: „per legem totius mirabilem compagis unitam”, obecnie „compage mirabili per

³⁰ Pontyfikał z 1962 r. s. 43.

³¹ M. Kunzler. *Liturgia Kościoła*. Poznań 1999 s. 477

³² J. Wierusz Kowalski. *Liturgika*. Warszawa 1953 s. 280.

³³ *Pontificale Romanum. Pars Prima*. Editio Typica. Typis Polyglottis Vaticanis 1962.

³⁴ Pontyfikał z 1968 r. s. 84.

Spiritum Sanctum unitam” Duch Święty jest bowiem źródłem jedności całego Kościoła.

Zamieniono również czasownik „militare” na „servire” we fragmencie: „nomini tuo militare constituens”, co w języku polskim przetłumaczono: „aby oddawali cześć twojemu Imieniu” Wydaje się, że polskie tłumaczenie ma charakter kultyczny, nie oddaje wyraźnie zawartego w tych słowach wezwania do służby.

Podkreślona została również historia zbawienia poprzez przypomnienie pierwszego przymierza i pierwszego Przybytku: zamiast „electis ab initio Levi filiis qui ministerium tabernaculi sacri explentes” mamy obecnie „sicut iam ab initium Levi filios elegisti, ad prioris tabernaculi ministerium explendum” Zmiana podkreśla wyraźniej typiczność pokolenia Lewiego w stosunku do posługi Nowego Przymierza.

Jeszcze jedna zmiana, nie uwzględniona w Pontyfikale polskim, a dotycząca wymagań moralnych. Zastąpiono bowiem wyrażenie „ut suae castitatis exemplo” sformułowaniem „ut suae conversationis exemplo” Edycja polska zachował nie zmienione „aby czystość ich życia pociągała lud Boży do naśladowania” Słowo „conversatio” w szerszy sposób ukazuje wezwanie do przemiany życia i stania się nowym człowiekiem w Chrystusie³⁵

W układzie modlitw święceń zauważa się podobieństwo. W każdej z nich można wyróżnić następujące części: anakleza, anamneza, epikleza i część wstawiennicza zakończona doksologią.

Modlitwa święceń zwraca się do wszechmogącego Boga i zawiera najpierw odwołanie się do Jego mocy i opatrności oraz mądrości. Działanie Boga w stosunku do stworzenia i Kościoła jest zawsze „rozdawnictwem łask” Przywołuje misterium Kościoła, który jest świątynią Ducha Świętego, Ciałem Chrystusa, potrzebującym dla swojego wzrostu trzech stopni sakramentu święceń. Anakleza ma charakter trynitarny: Bóg Ojciec jest w „swojej odwiecznej Opatrzności niezmienny, kieruje całym stworzeniem i odnawia wszystko” Dokonuje się to przez Jedyne Pośrednika – Jezusa Chrystusa, który jest „Słowem, Mocą i Mądrością” Boga. Duch Święty jest przede wszystkim źródłem jedności całego Kościoła, mimo odrębności członków, oraz motorem jego wzrostu i rozszerzania się.

---

³⁵ Por. *Ustanowienie lektorów i akolitów i przyjęcie kandydatów do diakonatu i kapłaństwa oraz obrzędy święceń diakonów, kapłanów i biskupa*. Warszawa 1977; OŚ 207: „Notitiae” 283:1990 s. 122-125.

Anamneza zawiera wspomnienie wyboru synów Lewiego do pełnienia posługi w Przybytku Starego Przymierza (*Tabernaculum*). Lewici byli kustoszami Arki Przymierza, ich zadaniem było również udzielanie błogosławieństwa. Szczególnym rysem pokolenia Lewiego było to, że nie posiadali działu ziemi, gdyż jedynym ich dziedzictwem miał być Jahwe (Pwt 10, 8-9).

Drugim tematem anamnezy jest odwołanie się do początku Kościoła, kiedy Apostołowie za sprawą Duch Świętego wybrali do codziennej pomocy siedmiu mężów cieszących się dobrą opinią („boni testimonii”) (Dz 6, 1-7). Anamneza podkreśla w sposób szczególny dwie funkcje diakonów, a mianowicie usługiwanie ubogim („mensarum ministerium”) oraz służbę świętym ołtarzom Pańskim („sacris altaribus”).

Epikleza jest klasyczną prośbą o zesłanie Ducha Świętego, aby umocnił kandydatów siedmiorakim darem swojej łaski. Jest w niej wyraźne podkreślenie, że dar Ducha Świętego przekazany diakonom prowadzi ich do pełnienia dzieła posługi („opus ministerii”). Diakonat jest stopniem sakramentu święceń dla pełnienia posługi, a nie dla kapłaństwa.

Modlitwa wstawiennicza zawiera katalog cech, jakimi powinien charakteryzować się diakon. Trzeba przyznać, że jest on bardzo bogaty. Na pierwszym miejscu wymieniona jest miłość bez obłudy, następnie troska o chorych i biednych, powaga pełna pokory, czystość, przestrzeganie duchowej karności. Diakon ma być świadkiem do naśladowania dla ludu Bożego przez zachowywanie Bożych przykazań, a przede wszystkim przez uobecnianie Jezusa, który nie przyszedł, aby mu służyli, lecz aby służyć.

Do obrzędu święceń z 1990 r. został włączony *Ritus de sacro caelibatus amplectendo*, opublikowany przez Kongregację Kultu Bożego według wskazań zawartych w Liście apostoelskim Pawła VI *Ad pascendum*.

5. Natożenie stuły i dalmatyki

„Bezpośrednio po modlitwie wyświęceni nakładają stułę w sposób właściwy diakonom oraz dalmatykę” (PR 2, 188). Uczestniczący diakoni nakładają nowo wyświęconym szaty liturgiczne. Jeśli nie ma diakonów, czynność tę wykonują inni usługujący (PR 2, 180).

O stroju diakona wzmiankuje Synod w Kartaginie z 398 r., który zaleca noszenie przez niego alby *tempore oblationis et lectionis*, stuły (orarionu)

przewieszanej przez ramię i umieszczonej na dalmatyce (tunice)³⁶ Jako ubiór sakralny dalmatyka pierwszy raz jest widoczna na fresku z III wieku w katakumbach Pryscylii. Fresk przedstawia konsekrację dziewic, w czasie której biskup (być może sam papież) jest ubrany w dalmatykę i penulę. Wcześniej dalmatyka była uważana za strój osób zamożnych i pełniących różne funkcje społeczne. W IV wieku papież Sylwester (344-335) wręczył diakonom dalmatykę na znak specjalnych relacji z papieżem. Wiadomość tę podaje *Liber Pontificalis*: „ut diaconi dalmaticis in ecclesia uterentur” Po wiek XI zachowała dalmatyka kolor biały, z czasem przybiera kolory używane w liturgii. Świadectwa z IX wieku dowodzą, że była ona noszona nie tylko przez diakonów, lecz także przez biskupów i prezbiterów pod ornatem. Z czasem dalmatyka stała się szatą noszoną przez diakona w czasie czynności liturgicznych³⁷

6. Przekazanie Ewangelii i znak pokoju

Przekazanie księgi Ewangelii oznacza obowiązek głoszenia Ewangelii, a także wiary Kościoła, którą mają przepowiadać słowem i czynem (PR 2, 188). Temu znakowi towarzyszą znamienne słowa: „Przyjmij Chrystusową Ewangelię, której głosicielem się stałeś; wierz w to, co będziesz czytać, nauczaj tego, w co uwierzysz, i pełnij to, czego będziesz nauczać” (PR 210).

„Pocałunek biskupa jest potwierdzeniem przyjęcia diakonów do służby. Także diakoni pocałunkiem pozdrawiają wyświęconych, przyjmując ich do wspólnej posługi w stanie diakonatu” (PR 188).

O ile bowiem po reformie w święceniach diakonatu pocałunku pokoju mogli udzielać nowo wyświęconym także obecni na liturgii diakoni, to wydanie Pontyfikału z 1990 r. wyraźnie postanawia, że: „Similiter faciunt omnes vel saltem nonnulli diaconi praesentes” I dlatego pocałunek trzeba by raczej traktować jako znak przyjęcia braci w urzędzie do danego stopnia święceń³⁸

---

³⁶ Zob. M. G ó r s k i. *Diakonat w starożytnym prawodawstwie kościelnym (III-IXw)*. „Vox Patrum” 9:1989 z. 17 s. 721.

³⁷ M. R i g h e t t i. *Storia liturgica*. T. 1. Milano 1950 s. 506-507

³⁸ K u n z l e r. *Liturgia Kościoła* s. 478; B. K l e i n h e y e r. *Ordinationsfeiern. Zur zweiten Auflage des Pontificale Fasikles*. „De Ordinatione Episcopi, presbyterorum, et diaconum” „Liturgisches Jahrbuch” 41:1991 s. 95.

VI. TEKSTY MSZALNE

Teksty mszalne podają własną prefację, tę mianowicie, która jest używana również przy udzielaniu święceń biskupstwa i prezbiteratu, zatytułowaną „Chrystus źródłem wszelkiej posługi w Kościele”³⁹ Jedynym kapłanem nowego i wiecznego przymierza jest Jezus Chrystus. W Jego kapłaństwie ma udział cały lud odkupiony, obdarzony królewskim kapłaństwem. Z miłości do tego ludu wybiera tych, którzy otrzymują udział w jego kapłańskiej służbie („ut sacri sui ministerii fiant manuum impositione participes”). Uczestnictwo w misji kapłańskiej Chrystusa polega na kierowaniu się miłością, karmieniu ludu Bożego słowem i umacnianiu go sakramentami. Powołani do kolejnych stopni sakramentu święceń są wezwani do upodobniania się do Chrystusa i składania świadectwa wiary.

Kolekta przypomina wezwanie do służby oraz cechy diakona: przyjaźń do wszystkich, roztropność w działaniu i wytrwałość w modlitwie. Modlitwa nad darami stawia jako przykład Jezusa, który obmywa nogi uczniom w duchu pokory i miłości. Modlitwa po Komunii raz jeszcze przypomina misję diakonów: stają się oni sługami Ewangelii, sakramentów i dzieł miłosierdzia.

VII. KANDYDATURA DO ŚWIĘCEŃ DIAKONATU I PREZBITERATU

Porządkując stopnie prowadzące do przyjęcia diakonatu, Paweł VI w motu proprio *Ad pascendum* z 15 VIII 1972 r. wprowadził obrzęd dopuszczenia do grona kandydatów do diakonatu i prezbiteratu⁴⁰ Kandydaci do diakonatu, zarówno stałego jak też przejściowego, oraz do prezbiteratu obowiązkowo powinni przyjąć posługi lektora i akolity oraz wypełniać je przez określony czas, aby w ten sposób przygotować się do przyszłej posługi słowa i ołtarza⁴¹ Dyspensowanie od tego warunku zarezerwowane jest Stolicy Apostolskiej.

³⁹ Por. Pontyfikał Rzymski z 1999 nr 344.

⁴⁰ *De institutione Lectorum et Acolythorum, de admissione inter candidatos ad Diaconorum et Presbyterorum, de sacro caelibatu amplectendo*. Typis Polyglottis Vaticanis 1972.

⁴¹ Por. Pontyfikał Rzymski z 1999 nr 344.

Praenotanda przypominają, że obrzęd ten można celebrować po stwierdzeniu, że decyzja przystąpienia do święceń jest wystarczająco dojrzała i poparta przymiotami niezbędnymi do wypełnienia powołania.

Zamiar przyjęcia święceń diakonatu i prezbiteratu ma być publicznie wyrażony przez kandydatów i publicznie potwierdzony przez biskupa lub wyższego przełożonego zakonu kleryckiego albo przez ich przedstawiciela.

Może on być sprawowany w czasie Mszy świętej, Liturgii Godzin albo nabożeństwa Słowa Bożego⁴²

Obrzęd przyjęcia ma miejsce po homilii, jeśli odbywa się w czasie Mszy świętej. Gdy sprawuje się go w połączeniu z Liturgią Godzin, rozpoczyna się po dłuższym lub krótszym czytaniu słowa Bożego. Pierwszym elementem obrzędu jest prezentacja kandydatów. Wyznaczony do tego prezbiter lub diakon wzywa kandydatów z imienia i nazwiska, a każdy odpowiada: „Jestem” Przewodniczący pyta następnie kandydatów o ich wolę przyjęcia święceń diakonatu i prezbiteratu oraz kształtowania życia duchowego, aby jak najwierniej mogli służyć Chrystusowi i Jego Mistycznemu Ciału, tzn. Kościołowi. Po dwóch pytaniach skierowanych do kandydatów przewodniczący w imieniu Kościoła przyjmuje postanowienia kandydatów. Obrzęd zawiera również specjalną modlitwę wiernych, która uwzględnia szczególnie kandydatów do diakonatu i prezbiteratu.

W Polsce obrzęd ów ma miejsce na początku V roku studiów seminaryjnych, czyli trzeciego roku teologii⁴³ Instrukcja Episkopatu Polski domaga się, aby kandydaci do diakonatu i kapłaństwa spełniali następujące warunki: posiadali znamiona prawdziwego powołania, byli wolni od nieprawidłowości i przeszkód kanonicznych, mieli zdecydowaną wolę poświęcenia się pracy kapłańskiej, ukończyli dwudziesty rok życia⁴⁴ Kandydat jest zobowiązany napisać własnoręcznie prośbę do biskupa diecezjalnego. Obrzęd włączenia musi być poprzedzony trzydniowymi rekolekcjami. Zakonnicy po złożeniu profesji zakonnej są zwolnieni z liturgicznego obowiązku włączenia do grona kandydatów.

Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów 10 XI 1997 r. wydała *List okólny do najdostojniejszych biskupów diecezjalnych i innych ordynariuszy posiadających kanoniczne uprawnienia odnoszące się do dopuszcza-*

---

⁴² Pontyfikat Rzymski. Dodatek nr 1-3.

⁴³ *Zmodyfikowana Instrukcja w sprawie posług oraz święceń udzielanych w seminariach duchownych (4.05.1982)*. W: *Dokumenty duszpastersko-liturgiczne Episkopatu Polski 1966-1993*. Oprac. Cz. Krakowiak, L. Adamowicz. Lublin 1994 s. 141-149.

⁴⁴ Tamże s. 147.

nia do święceń⁴⁵ List ów, oprócz zasadniczej treści, która dotyczy sposobu dopuszczania do posług i święceń, zawiera pięć załączników⁴⁶ List nakłada na osoby odpowiedzialne za dopuszczenie do przyjęcia posług lektora i akolity oraz święceń diakonatu i prezbiteratu obowiązek zbadania zdolności kandydata, które nazywane jest skrutynium (*scrutinium*). Pisemna dokumentacja z tego skrutynium winna być zachowana w archiwum. Skrutynia muszą mieć także miejsce w przypadku dopuszczania kandydata do diakonatu stałego. Zanim kandydat otrzyma święcenia diakonatu lub prezbiteratu, muszą być wykonane następujące czynności: przed święceniami diakonatu kandydat musi złożyć wyznanie wiary katolickiej w obecności biskupa diecezjalnego lub jego delegata albo przed wyższym przełożonym oraz własnoręcznie je podpisać; przysięgę wierności, zarówno przed święceniami diakonatu jak i prezbiteratu; osobistą deklarację o swojej wolności i świadomości obowiązków przyjętych na całe życie, specjalnie zaś o obowiązku zachowania celibatu. Taka deklaracja musi być napisana własnoręcznie przez kandydata i wyrażona własnymi jego słowami, nie może być kopiowana. Zaleca się, aby ten akt miał charakter publiczny, z udziałem wiernych, podczas celebracji Mszy świętej po homilii.

BIBLIOGRAFIA

I. KSIĘGI LITURGICZNE

Pontificale Romanum. Pars Prima. Editio Typica. Typis Polyglottis Vaticanis 1962.
De institutione Lectorum et Acolythorum, de admissione inter candidatos ad Diaconorum et Presbyterorum, de sacro caelibatu amplectendo. Typis Polyglottis Vaticanis 1972.

Ustanowienie lektorów i akolitów i przyjęcie kandydatów do diakonatu i kapłaństwa oraz obrzędy święceń diakonów, kapłanów i biskupa. Warszawa 1977

Pontyfikał Rzymski. Odnowiony zgodnie z postanowieniem Świętego Soboru Powszechnego Watykańskiego II wydany z upoważnienia papieża Pawła VI popra-

⁴⁵ „Notitiae” 33:1997 s. 507-518.

⁴⁶ Są one następujące: Dokumentacja każdego kandydata, Dokumentacja skrutyniów dla każdego liturgicznego stopnia w drodze do kapłaństwa, Powołanie komisji do spraw święceń i posług, Procedury, które winne być zachowane przed święceniami diakonatu i prezbiteratu, Kilka wskazówek dla przygotowania opinii odnoszącej się do promocji do święceń.

wiony staraniem papieża Jana Pawła II. Obrzędy święceń biskupa, prezbiterów i diakonów. Wydanie drugie wzorcowe. Katowice 1999.

II. DOKUMENTY KOŚCIOŁA

P a w e ł VI: *Motu proprio Sacrum Diaconatus Ordinem* (1967).

P a w e ł VI: List apostolski *Ad pascendum* (1972).

J a n P a w e ł II: W: Wierzę w Kościół. Diakonat w służebnej i hierarchicznej komunii Kościoła. Watykan 1996.

Zmodyfikowana Instrukcja w sprawie posług oraz święceń udzielanych w seminariach duchownych (1982). W: Dokumenty duszpastersko-liturgiczne Episkopatu Polski 1966-1993. Oprac. Cz. Krakowiak, L. Adamowicz. Lublin 1994 s. 141-149.

III. OPRACOWANIA

A l t a n a A.: Przywrócenie diakonatu i jego współczesny rozwój. W: Diakonat stały w Kościele współczesnym. Red. M. Marczewski. Suwałki 1991 s. 23-51.

B a r t n i k Cz.: Kościół Jezusa Chrystusa. Lublin 1982.

B u x a k o w s k i J.: Podstawy teologiczne posłannictwa diakona, prezbitera i biskupa. W: Program duszpasterski na rok 1994/95. Ewangelizacja w tajemnicy i misji Kościoła. Red. E. Szczotok, A. Liskowacka. Katowice 1994 s. 96.

D e l l' O r o F.: La „Editio typica altera” del Pontificale Romano delle Ordinazioni. „Rivista liturgica” 78:1991 s.281-335.

G ó r s k i M.: Diakonat w starożytnym prawodawstwie kościelnym (III-IXw). „Vox Patrum” 9:1989 z. 17 s. 721.

K a m i ń s k i R.: Duszpasterstwo w społeczeństwie pluralistycznym. Lublin 1997 s. 57-79.

K u n z l e r M.: Liturgia Kościoła. Poznań 1999.

M a g n o l i C.: Varianti rituali ed eucologiche nell'Editio altera dei Riti di Ordinazione. „Rivista liturgica” 78:1991 s. 351-368.

P a p r o c k i H.: Diakonat w świetle świadectw Kościołów Wschodnich. „Vox Patrum” 9:1989 z. 17 s. 692-693.

R a h n e r K.: Die Theologie der Erneuerung des Diaconates. W: Diaconia in Christo. Über die Erneuerung des Diaconates. Red. K. Rahner, H. Vorgrimler. Freiburg-Basel-Wien 1962 s. 301.

R i g h e t t i M.: Storia liturgica. T 1. Milano 1950 s. 506-507

R o m a n i u k K.: Sakramentologia biblijna. Warszawa 1991.

T e s t a B.: Sakramenty Kościoła. Poznań 1998 s. 327

T r a n V a n K h a F.: L'edizione tipica italiana e francese del „De ordinatione” (1968) e la seconda edizione tipica latina (1990). „Rivista liturgica” 78:1991 s. 422-439.

W i e r u s z K o w a l s k i J.: Liturgika. Warszawa 1953 s. 280.

CONSECRATION OF DEACONS

S u m m a r y

The second typical edition of the Roman Pontifical published on 29 June, 1989 by the Congregation of Divine Cult (the Polish language version appeared in 1999) ranks consecration of deacons as the third, after consecration of the bishop and presbyters. A man who is consecrated as deacon receives an imperishable badge-character and special grace.

Deacons are appointed for providing service, in obedience to the bishop. This service is performed in the Church community and is concerned with liturgy, word and love. In the history of the Church the functions of deacons underwent numerous changes, being more and more limited to liturgic acts.

The liturgy of consecration in its basic outline is similar to the liturgy of consecration of the bishop and presbyters and it consists of the following stages: presentation of the candidates and choosing them by the bishop after reading the Gospel; after the homily: the candidates' oaths, putting their hands in the bishop's ones, invitation to pray, litany, the consecration prayer, putting on the stole and dalmatic, handing the Gospel, the kiss of peace. The most important changes in comparison with the former liturgy of consecration can be seen in the consecration prayer that defines God as the grace giver instead of the former formulation 'giver of honours'; it also puts a greater emphasis on calling the deacons to service.

Restoration of diaconate as a permanent stage in the Church hierarchy again broadens the range of deacons' service in the Church community and may contribute to its development.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Słowa kluczowe: diakonat, liturgia święceń, Pontyfikał Rzymski.

Key words: diaconate, consecration liturgy, Roman Pontifical.